

سومین همایش ملی روانشناسی تعلیم و تربیت و سبک زندگی

3rd National Conference on Psychology, Education and Lifestyle

دانشگاه پیام نور استان قزوین

چند و چون روش تحقیق آمیخته

علی ابراهیمی نیا

مری، گروه آموزشی زبان و ادبیات، دانشگاه فرهنگیان.

چکیده

پژوهش آمیخته به عنوان یک روش، بر جمع آوری، تجزیه و تحلیل و ترکیب دو نوع داده کمی و کیفی در یک پژوهش واحد یا مجموعه‌ای از پژوهش‌ها اشاره دارد. فرض بنیادی این است که استفاده ترکیبی رویکردهای کمی و کیفی در مقایسه با زمانی که هر یک از این رویکردها به تنهایی مورد استفاده قرار گیرد، فهم بهتری پیرامون سؤال‌های پژوهش به دست می‌آید. در این روش، از بین پارادایم‌های فرائبات گرای (حوزه پژوهش‌های کمی)، انتقادی، تفسیرگرایی (حوزه پژوهش‌های کیفی) و پراگماتیسم، مناسب‌ترین پارادایم فلسفی که می‌توان برگزید، پراگماتیسم یا همان مکتب اصالت عمل است. آگاهی محقق از چند و چون روش پژوهش آمیخته هدف بحث حاضر است. که با بهره مندی از روش توصیفی و تحلیلی مستندات پژوهشی به انجام رسیده است. نتیجه این نوشتار بیانگر آن است عدم تسلط بر روش‌های تحقیق کمی و کیفی و چگونگی ترکیب آن‌ها، محقق را در انتخاب و استفاده از روش مناسب پژوهشی ناکام گذاشته، باعث افت عاطفه پژوهشی و ناکامی پژوهشگر در رسیدن به اهداف پژوهشی می‌گردد.

کلید واژه: پژوهش کمی، پژوهش کیفی، روش تحقیق آمیخته

"ما دانشجویان رشته خاصی نیستیم، بلکه دانشگران مسائلیم و مسائل، مرزهای رشته ای را درمی نوردند" (پوپر، ۱۹۶۳، به نقل از حسنی، ۱۳۸۹).

مقدمه

آشنایی محققان با روش‌های تحقیق علمی و مهارت آنان در اجرای دقیق این روش‌ها، از مهمترین عوامل موفقیت طرح‌های پژوهشی محسوب می‌شود. در واقع، روش تحقیق همچون نقشه‌ای مسیر حرکت محقق را به او نشان می‌دهد، او با دنبال کردن مسیرهای موجود در این نقشه به سمت مقصد مورد نظر حرکت می‌کند. اما بسته به نوع پژوهش، پرسش‌هایی که در آن مطرح است و مسئله‌ای که زمینه ساز انجام پژوهش شده، هر پژوهشگر باید مناسب‌ترین روش را برگزیند.

در روش پژوهش آمیخته^۱ پژوهشگر خود را به یک روش محدود نمی‌کند، بلکه مجاز است در مراحل مختلف تحقیق، بسته به نیازی که برای پاسخگویی به پرسش‌های خود دارد، از روش‌های مختلف استفاده کند. این رویکرد از آن جهت «آمیخته» یا «ترکیبی» نام دارد، که داده‌ها و یافته‌های این تحقیقات به جای آنکه فقط مبتنی بر یک رویکرد باشند، حاصل ترکیب دو رویکرد کمی و کیفی هستند. در واقع، در پژوهش‌های آمیخته داده‌های عددی و آماری معمول در مطالعات کمی به همان اندازه اهمیت دارند که داده‌ها و یافته‌های روایتی و تفسیری مرسوم در مطالعات کیفی. به سخنی دیگر، روش تحقیق آمیخته، محصول همزیستی مسالمت آمیز دو رویکرد کمی و کیفی است؛ دو رویکردی که در چند دهه گذشته به نوعی در مقابل یکدیگر قرار گرفته، گاه به انتقاد از یکدیگر پرداخته‌اند. اما پژوهش‌های موقفی که با استفاده از روش آمیخته انجام می‌شوند، نشان می‌دهند دو رویکرد کمی و کیفی نه در مقابل یکدیگر، بلکه در کنار هم قرار دارند. بر این اساس، رویکردهای کمی و کیفی به جای آنکه با هم در تضاد باشند، می‌توانند حتی در یک تحقیق واحد مکمل یکدیگر محسوب شوند (منصوریان، ۱۳۹۰، ص ۱).

از آنجا که روش‌های تحقیق کمی و کیفی به تنهایی نمی‌توانند پیچیدگی‌های مسایل و عناصر تشکیل دهنده نظام‌های آموزشی را بدون ارزیابی مورد مطالعه قرار دهند، ترکیب این روش‌ها مورد استفاده از روش‌های تحقیق آمیخته یاد شده است (بازرگان، ۱۳۸۶، ص ۱۰۱).

به نظر کرسول و پلانو کلاک^۲ (۲۰۰۷، ص ۵) پژوهش ترکیبی طرحی است که دارای مفروضه‌های فلسفی و نیز روش‌های پژوهش است. پژوهش ترکیبی به عنوان یک روش شناسی بر مفروضه‌های فلسفی تأکید می‌کند که سمت و سوی گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها و نیز ترکیب رویکردهای کمی و کیفی را در بسیاری از مراحل فرآیند پژوهش راهنمایی می‌کند.

^۱ .popper

^۲ .mixed method

^۳ . Cresol and PlanoClark

پژوهش ترکیبی به عنوان یک روش، بر گردآوری، تجزیه و تحلیل و ترکیب دو نوع داده کمی و کیفی در یک پژوهش واحد یا مجموعه‌ای از پژوهش‌ها تأکید می‌کند. فرض اساسی این است که کاربست ترکیبی رویکردهای کمی و کیفی در مقایسه با زمانی که هر یک از این رویکردها به تنهایی مورد استفاده قرار گیرد، فهم بهتری پیرامون سؤال‌های پژوهش حاصل می‌آند (پلانو کلارک و همکاران، ۲۰۰۸ص ۳۶۴، به نقل از شریفیان، ۱۳۸۷).

جانسون، آنیوگ بوزی و ترنر (۲۰۰۷) طی مقاله‌ای پژوهش ترکیبی را یک پارادایم پژوهشی با چهار ویژگی معرفی می‌نمایند.

- ۱- با یکی از گونه‌های فلسفه عمل‌گرایی پیوند دارد.
 - ۲- از منطق پژوهش ترکیبی پیروی می‌کند (شامل منطق اصل‌مبنایی و هر منطق مفید دیگر حاصل از پژوهش کمی و کیفی که برای کسب یافته‌های قابل دفاع و کاربرد، مفید باشد).
 - ۳- بر دیدگاه‌های فلسفی، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها و فنون استنباط و نتیجه‌گیری پژوهش کمی و کیفی مبتنی است که موارد مذکور بر مبنای منطق پژوهش ترکیبی و به منظور پاسخگویی به سؤال یا سؤالهای پژوهش با یکدیگر ترکیب می‌شوند.
 - ۴- در این پژوهش نسبت به نیازها، منابع و واقعیت‌های سیاسی - اجتماعی محلی و فرامحلی آگاهی و حساسیت وجود دارد (جانسون، آنیوگ بوزی و ترنر، ۲۰۰۷، ص ۱۲۹، به نقل از شریفیان، ۱۳۸۷).
- روش‌ها پژوهشی آمیخته نوعی روش پژوهشی است که در آن یک پژوهشگر یا تیمی از پژوهشگران عناصر رویکرد‌های کمی و کیفی را به منظور آشکار ساختن موانع موجود در امر پژوهش و درک عمیق‌پدیده‌ها با یکدیگر ترکیب می‌کند (بورک جانسون، ۲۰۰۷، به نقل از مبینی دهکردی، ۱۳۹۰).
- در تدوین یک طرح تحقیق با استفاده از روش‌های آمیخته، پژوهشگر باید ضرورت استفاده از هر دو نوع تحقیق کمی و کیفی را توجیه کند. در انجام این امر، پژوهشگر بیان می‌کند که در اجرای طرح تحقیق، وزن (اهمیت) کدام یک از این دو دسته روش (کمی یا کیفی) بیشتر است. همچنین در تحلیل داده‌ها، پژوهشگر بیان می‌کند که آیا ترجیح می‌دهد یافته‌ها را با استفاده از روش‌های تحلیل آماری به دست آورد یا این که به درک لایه‌های چندگانه داده‌ها پرداخته، به طور موضوعی آن‌ها را تحلیل کند (بازرگان، ۱۳۸۶، ص ۱۵۶).
- یکی از ویژگی‌های تحقیق آمیخته، توالی استفاده از روش‌های پژوهش کمی و کیفی است که در آن یکی از سه حالت زیر می‌تواند رخ دهد:

- ۱- کمی سپس کیفی
- ۲- کیفی سپس کمی

۱. Johnson, Anieg Bose and Turner
۲. Bork Johnson

۳- هر دو نوع داده های کمی و کیفی پژوهش همزمان گردآوری شود (دباغی و ملک، ۱۳۸۹، ص ۶۰).

پژوهش چند روشی با پژوهش کیفی تفاوت دارد. از نظر هس بایر (۲۰۱۰) پژوهش چندروشی به استفاده از روش های مختلف از یک رویکرد خاص (کمی یا کیفی)، در پژوهشی واحد اطلاق می شود؛ به عنوان نمونه می توان به استفاده همزمان از روش مصاحبه و روش مشاهده برای جمع آوریداده ها در پژوهشی واحد اشاره کرد. از نظر او روش پژوهش ترکیبی این امکان را برای محقق فراهم می کند که نتایج حاصل از دو روش پژوهش کمی (جمع آوری داده ها و تجزیه و تحلیل آماری آنها) و کیفی (کشف تجربیات و دیدگاه های مشارکت کنندگان و تفسیر آنها) را کنترل کند، زیرا استفاده از روش کیفی این امکان را برای محقق فراهم می کند تا معنی نتایج آماری را از طریق

زیسته شرکت کنندگان در پژوهش شفاف سازد (اصغری، ۱۳۹۴). با توجه به اهمیت آشنایی بیشتر با روش تحقیق آمیخته و میزان اندک به کارگیری محققین در کارهای پژوهشی و همچنین ظرفیت مناسب آن در شناخت پدیده ها، سوال اساسی این نوشتار آن است که روش پژوهش آمیخته چیست و چه ویژگی هایی دارد؟ و موانع کاربرد آن کدام است؟

روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله روش توصیفی و تحلیلی است و از روش های آماری سود نمی برد. در این تحقیق برای جمع آوری داده ها از روش کتابخانه ای یا اسنادی یعنی فیش برداری استفاده شده است و ابزار جمع آوری اطلاعات همه اسناد پژوهشی چاپی همانند کتاب، دایره المعارف ها، فرهنگ نامه ها، مجلات، ... و متون چاپی نمایه شده در بانک های اطلاعاتی و اینترنت می باشد.

مبانی فلسفی

تا کنون چهار پارادایم پژوهشی فرا اثبات گرایی، ساختارگرایی، انتقادی، و تفسیرگرایی برای روش کمی و کیفی شناخته شده است. کرسول چهار جهان بینی پسا اثبات گرایی، ساختن گرایی، مدافعه ای مشارکتی و عمل گرایی که راهبردهای پژوهشی و روش های پژوهشی متناسب با خود را دارند اشاره کرده است (کرسول، ۱۳۹۱، ص ۳۷).

در اثبات گرایی و پسا اثبات گرایی علیت، تقلیل گرایی و اندازه گیری تجربی، در بساخت گرایی فهم، نظریه پردازی و معانی متکثر مشارکت کنندگان، در مدافعه ای / مشارکتی به حاشیه ای ها و اقلیت ها و در عمل گرایی مسأله مداری و عمل محوری از اهمیت اساسی برخوردار است.

سومین همایش ملی
روانشناسی
تعلیم و تربیت و سبک زندگی

3rd National Conference on Psychology, Education and Lifestyle

دانشگاه پیام نور استان قزوین

کرسول به بیان سه راهبرد پژوهش می‌پردازد راهبردهای کمی عمدتاً شامل طرح‌های آزمایش و پیمایش، راهبردهای کیفی شامل پژوهش روایتی، پدیدارشناسی، قوم‌نگاری، نظریه داده بنیاد و مطالعه موردی، راهبردهای پژوهش ترکیبی نیز زنجیره‌ای (متوالی)، همزمان و تحولی است.

وقتی تحقیقی با مصاحبه کیفی آغاز و با یک روش کمی تکمیل و دنبال شد (یا بالعکس) زنجیره‌ای - متوالی است و هرگاه هر دو نوع داده کمی - کیفی همزمان گردآوری و در تفسیر نتایج نهایی اطلاعات تلفیق گردید راهبرد همزمان و در نهایت راهبرد تحولی زمانی است که یک پژوهشگر از یک لنز نظری به عنوان دورنمایی فراگیر در درون یک طرح که هر دو نوع داده کیفی - کمی را شامل می‌شود استفاده کند (کرسول، ۱۳۹۱، ص ۵۳، به نقل از محمد پور، ۱۳۸۹).

از آن جهت که پژوهش‌های آمیخته که خود حاصل ترکیب روش کمی و کیفی می‌باشند پارادایمی که برای آن مطرح می‌شود باید هر دو نوع روش پژوهشی را شامل شود، پژوهشگری که روش‌های تحقیق کمی را انتخاب می‌کند به طور ضمنی پارادایم اثبات‌گرایی را مبنای پی بردن به مسئله تحقیق قرار می‌دهد یعنی از طریق صورت بندی فرضیه‌ها و سئوالات تحقیق و استفاده از روش‌های توصیفی و آزمایش درصدد شناخت پدیده‌های مورد مطالعه است. پژوهشگری که روش‌های تحقیق کیفی را بر می‌گزیند پارادایم تفسیرگرایی، انتقادی و پساساختارگرایی را مبنای پی بردن به مسئله تحقیق قرار می‌دهد.

حسینی (۱۳۸۹) معتقد است که ماهیت پژوهش در موضوعات میان رشته‌ای، تلفیقی است. روش‌شناسی ترکیبی مبتنی بر دیدگاه عمگرایی است. در این دیدگاه، سؤالی که در تحقیق پرسیده می‌شود مهمتر از روش تحقیق است و پژوهشگران در استفاده از پیش فرض‌های کمی و کیفی در تحقیقات خود از آزادی عمل برخوردارند و توصیه می‌شوند که در راستای پاسخ به سؤال تحقیق از روش‌های چندگانه در جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر داده‌ها استفاده نمایند. مهمترین چالش پژوهشگران در روش‌شناسی تلفیقی، نگرش واگرا در بین پژوهشگران است که توسعه بینش تلفیقی را با مشکل مواجه ساخته است (رحیمی و دیگران، ۱۳۹۱، ص ۱۷).

برخی از پژوهشگران استدلال کرده‌اند اساساً هیچ پارادایمی برای روش‌آمیخته قابل دفاع نیست. زیرا لازمه آن در کنار هم قرار گرفتن پارادایم‌های ناسازگار است که امری محال و توجیه‌ناپذیر است. اکثر پژوهشگرانی که سال‌های متمادی به مطالعه روش‌های آمیخته پرداخته‌اند معتقدند که مناسب‌ترین پارادایم فلسفی که می‌توان برگزید، پراگماتیسم یا همان مکتب اصالت عمل است (جانسون، ۲۰۰۷، به نقل از مبینی دهکردی، ۱۳۹۰).

جدول شماره ۱: انواع پارادایم های پژوهشی

فرااثبات گرایی (حوزه پژوهشهای کمی)	(حوزه پژوهشهای کیفی)
<p>یکتایی واقعیت</p> <p>جدایی و بی طرفی</p> <p>ارزش - آزاد (مبتنی بر مشاهدات تجربی)</p> <p>استقرائی (آزمون پیش فرض های اولیه)</p>	<p>تعدد واقعیتها</p> <p>وابستگی</p> <p>مبتنی بر ارزیابی های فردی</p> <p>قیاسی</p>
انتقادی / تفسیر گرایی (حوزه پژوهشهای کیفی)	پراگماتیسم (حوزه پژوهشهای آمیخته)
<p>واقعیات از نوع واقعیات اجتماعی</p> <p>تعاملی</p> <p>مبتنی بر ارزیابی های فردی و جمعی</p> <p>استفاده از روش های مشارکتی</p>	<p>تعدد و یکتایی واقعیت</p> <p>عملی بودن</p> <p>مبتنی بر ارزش های متعدد</p> <p>ترکیبی (استفاده از رویکردهای متعدد)</p>

منبع: (کرسول، ۲۰۰۳، ص ۹۷).

از کمی تا آمیخته

تشکری و تدلی (۱۹۹۸، ۲۰۰۳) سه جنبش روش شناختی در علوم اجتماعی و رفتاری معاصر را به ترتیب زمانی از یکدیگر تفکیک کرده اند:

۱ جنبش کمی گرا؛ محققانی که در سنت اثباتی و پسااثباتی کار کرده و بررسی های آنها مبتنی بر تحلیل های آماری و عددی است، در این جهت گیری قرار می گیرند .

۲ جنبش کیفی گرا؛ محققان این جنبش در سنت تفسیر گرایی، برساختگرایی، انتقادی و فمینیسم کار کرده اند و عمدتاً به تحلیل های متنی و روایتی می پردازند. و از الگوی استنتاجی بهره می گیرند عمده ترین رهیافت مرتبط با این جنبش، رویکرد تفسیری - برساختگرایی است (دلاور، ۱۳۹۵، ص ۲۲۴).

۳ جنبش ترکیبی؛ محققان این حوزه که در چارچوب پارادایم پراگماتیسم و گاهی پارادایمهای تغییربخش و رهایی بخش نیز کار می کنند، به هر دو نوع تحقیق کمی و کیفی علاقمند هستند (تشکری و تدلی، ۲۰۰۳، ص ۴، به نقل از محمد پور و دیگران، ۱۳۸۹، ص ۷۹).

۱. Teddlie & tadhakkori
 ۲. Quantitative movement
 ۳. Qualitative movement
 ۴. Combined movement

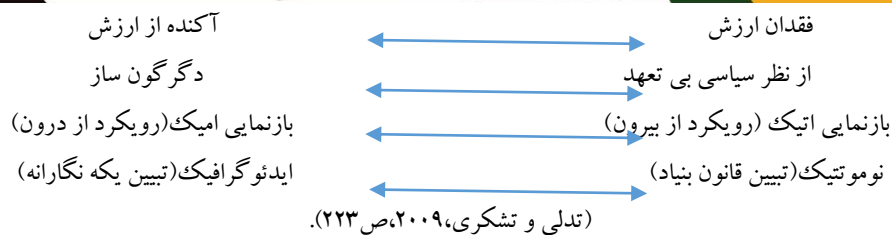
تحقیق های کمی شامل پیمایش اجتماعی، تحقیق تجربی (طرح آزمایشی) پرسش نامه، تحلیل داده های از قبل گرد آوری شده، مشاهده ساختار مند، مصاحبه های ساختار یافته و همبستگی... می باشد. رویکردهای کمی بر آزمون فرضیه های منتج از نظریه های موجود متمرکزند و از این رو به ندرت به مفهوم سازی و ارائه نظریه ای جدید، منجر می شوند. محدود نمودن واقعیت به ابعاد قابل سنجش و نادیده گرفتن معانی کنش ها و عاملیت انسان، از دیگر اشکالات وارد بر این رویکرد است.

تحقیق های کیفی شامل روایت پژوهی، پدیدار شناسی، نظریه داده بنیاد (زمینه ای)، پژوهش قوم نگاری، مطالعه موردی، مصاحبه پژوهش کیفی، تاریخی، اقدام پژوهی و نظایر آن می باشد (سیف، ۱۳۹۵، ص ۵۴، محمد پور، ۱۳۸۹). در روش های کمی عمدتاً سؤال ها بسته-پاسخ بوده، از داده های سرشماری، تحلیل آماری تفسیر آماری و داده های مشاهده ای، عملکردی و نگرشی و در روش های کیفی سؤال های باز-پاسخ و داده های برگرفته از مصاحبه، مشاهده، اسناد شنیداری و دیداری، تحلیل متن و تصویر و تفسیر مضامین الگوها استفاده می شود. در روش های ترکیبی نیز از هر دو نوع فوق بهره برداری می شود.

ترکیب رویکردهای کمی و کیفی تحت عنوان رویکرد ترکیبی از دهه ۱۹۶۰ جای خود را در تحقیق های مختلف علوم انسانی باز کرده است (حمیدی و دیگران، ۱۳۹۱). با توجه به همراهی این دو روش در روش ترکیبی و برای درک مناسب از روش ترکیبی جدول مقایسه ای این دو روش را مورد توجه قرار می دهیم.

جدول شماره ۲: مقایسه روش تحقیق کمی و کیفی

تحقیق کمی	فضاهای تقابل	تحقیق کیفی
فضای مفاهیم (اهداف، سؤالات و جهت گیرها)		
سؤالات قیاسی	↔	سؤالات استقرایی
هدف عینی	↔	هدف ذهنی
فراغت ارزشی	↔	درگیری ارزشی
تأیید	↔	تفهم
تبیینی	↔	اکتشافی
فضای فرآیندهای واقعی (فضای تجربهای)		
داده های عددی	↔	داده های روایتی
ساخت یافته / بسته	↔	ساخت نیافته / باز
طرح از پیش برنامه ریزی شده	↔	طرح ظهور یابنده
تحلیل آماری	↔	تحلیل موضوعی
نمونه احتمالی	↔	نمونه هدفمند
فضای استنباط ها و تبیین ها		
استنباط قیاسی	↔	استنباط استقرایی
استنباط های "عینی"	↔	استنباط های "ذهنی"

یکی از ویژگی‌های پژوهش‌های آمیخته توالی استفاده از روش‌های تحقیق کمی و کیفی است. پژوهشگر از نظر زمانی می‌تواند داده‌های کمی و کیفی را به طور همزمان گردآوری کند یا این که به توالی، یکی را ابتدا گردآوری کند سپس به گردآوری دیگری پردازد به یکی از حالت‌های زیر دهد: ابتدا داده‌های کمی گردآوری شود، سپس به گردآوری داده‌های کیفی پرداخته شود، ابتدا داده‌های کیفی گردآوری شود، پس از آن به گردآوری داده‌های کمی پرداخته شود، هر دو نوع داده‌های کمی کیفی در یک زمان گردآوری شود. هر یک از حالت‌های سه‌گانه یاد شده را در عمل می‌توان به شرح زیر ملاحظه کرد:

الف) اگر هدف تحقیق آن باشد که پژوهشگر پدیده‌ای را تبیین کند، ضرورت آن است که ابتدا داده‌های کمی گردآوری شود، سپس با گردآوری داده‌های کیفی ابعاد مختلف این پدیده با تفصیل بیشتری آشکار گردد. برای مثال، به منظور بررسی پدیده احساس بیگانگی نسبت به کار در یک سازمان تولیدی، پژوهشگر ابتدا به گردآوری داده‌های کمی درباره برخی متغیرهای کمی مرتبط مانند فراوانی سوانح ناشی از کار فراوانی بیماری‌های مرتبط با محیط کار، «مقیاس بیگانگی با کار» امثال آن، می‌پردازد. با انجام این امر، تصویری کمی از برخی متغیرهای مرتبط با مشکل مورد مطالعه دست می‌آورد. پس از آن با گردآوری داده‌های کیفی (از طریق روش تحقیق برخاسته از داده‌ها) می‌تواند به درک مشکل چگونگی رخ دادن آن پردازد (بازرگان، ۱۳۸۷، ص ۲۴).

ب) در صورتی که پژوهشگر بخواهد برای بررسی یک مسئله با تدوین یک ابزار اندازه‌گیری، به مشاهده متغیرهای کمی پردازد، لازم است در مرحله اول، داده‌های کیفی را گردآوری نماید تا ابزار اندازه‌گیری ساخته شود. سپس، در مرحله بعد با استفاده از ابزار یادشده، داده‌های کمی را گردآور می‌نماید. برای مثال، چنان چه هدف پژوهشگر آن باشد که مشکلات فضاهای کاری در سازمان‌ها اداری را در یک سازمان دولتی مورد بررسی قرار دهد، ابتدا با استفاده از روش مصاحبه گروه‌های قانونی به گردآوری داده‌های کیفی می‌پردازد تا براساس آن‌ها به شناسایی حیطه‌های اصل مشکلات پرداخته، سپس پرسشنامه طرح تحقیق را تدوین کند. پس از آن، با انجام روش تحقیق توصیفی پیمایشی، داده‌های کمی را گردآوری می‌نماید.

ج) پژوهشگر با استفاده از منابع مختلف داده‌ها را به هم مرتبط می‌کند. به عبارت دیگر با به هم تنیدگی داده‌های کمی کیفی به تطابق همگونی آن‌ها می‌پردازد، به طوریکه به نحو بهتری به موقعیت نامعین پی برد. در این صورت داده‌های کمی کیفی را هم زمان گردآوری می‌کند. برای مثال، در بررسی نیازهای آموزشی مدیران یک سازمان، پژوهشگر با اجرای یک پرسشنامه به گردآوری داده‌های کمی در باره فعالیت‌های کنش‌های مدیران

واحدهای سازمانی می پردازد. همزمان با آن، از طریق یک مطالعه موردی ضمن توجه به چار چوب نظری فعالیت ها کنش های مدیران را درباره عوامل سازمانی، در یک مدت زمان نمونه از فعالیت سازمان مورد مطالعه، مشاهده می- کند داده های کیفی درباره آن ها گردآوری می نماید. سپس با بهم تنیدن این داده ها، به تحلیل میزان تطابق کنش هایی که مدیر باید انجام دهد با کنش هایی که در عمل مشاهده می شود می پردازد. سرانجام با استفاده از این تحلیل، نیازهای آموزشی مدیران استنباط می شود (بازرگان، ۱۳۹۵، ص ۱۵۷).

جدول شماره ۳: مقایسه سه دیدگاه نظری در روش شناسی

پارادایم ویژگی ها	اثبات گرایی	تفسیر گرایی	عملگرایی
برونداد تحقیق	تبیین	فهم	شناخت پیامدهای کنش
منطق روش شناختی	علت کاوی	معنا کاوی	مسئله محوری
ترجیحات نظری	نظریه آزمایی	نظریه سازی	به کار آبی نظریه در عمل
شیوه استدلال	قیاسی	استقرایی	قیاسی و استقرایی
نوع روشها	کمی	کیفی	تلفیقی
نمونه گیری	احتمالی	غیر احتمالی	احتمالی و غیر احتمالی
نوع تحلیل	آماري	مضمونی	مضمونی و آماری
تنوع تکنیکی	نسبتاً کم	زیاد	بسیار زیاد

(تدلی و تشکری، ۲۰۰۹؛ کرسول و کلارک، ۲۰۰۷، به نقل از حسنی)

انواع طرحهای تحقیق آمیخته^۱

طرحهای تحقیق آمیخته را از یک نظر می توان به دو بخش عمده تقسیم کرد: طرحهای تحقیق به روش آمیخته طرح های تحقیق با مدل آمیخته.

طرحهای تحقیق به روش آمیخته طرح هایی هستند که در آنها پژوهشگر در آغاز بررسی از پارادایم تحقیق کمی استفاده می کند سپس طرح تحقیق مبتنی بر پارادایم کیفی را به کار می برد. برای مثال، پژوهشگری ممکن است ابتدا یک طرح تحقیق آزمایشی (کمی) را به اجرا درآورد پس از آن به اجرای یک مصاحبه گروه های کانونی (کیفی) با آزمودنیها بپردازد تا نظر آنان را نسبت به نتایج طرح آزمایشی جویا شود. میزان توافق آنان را با نتایج آزمایش مورد تحلیل قرار دهد. به عبارت دیگر طرح های تحقیق به روش آمیخته را می توان مانند دو بررسی کوچک تر در درون یک بررسی وسیع تر قلمداد کرد. در طرح های تحقیق با مدل آمیخته پژوهشگر رویکردهای کمی و کیفی پژوهش را با هم می آمیزد و به اجرا در می آورد. به عنوان مثال، پژوهشگری ممکن است یک بررسی پیمایشی را با استفاده از یک پرسشنامه شامل سؤال های بسته پاسخ نیز انجام مصاحبه از طریق سؤالهای باز پاسخ (برای گردآوری داده های

^۱. Mixed Research Projects

سومین همایش ملی روانشناسی تعلیم و تربیت و سبک زندگی

3rd National Conference on Psychology, Education and Lifestyle

دانشگاه پیام نور استان قزوین

کیفی) به اجرا درآورد سپس آن ها را تحلیل کند. یا این که، پژوهشگر دیگری ممکن است ابتدا داده های کیفی را گردآوری کرده سپس آن ها را به کمی تبدیل کند مورد تحلیل قرار دهد. یکی دیگر از صاحب نظران طرح های تحقیق آمیخته را به شرح زیر به سه دسته تقسیم می کند .

الف) طرح های تحقیق آمیخته بهم تنیده^۱

ب) طرح های تحقیق آمیخته تشریحی^۲

ج) طرح های تحقیق آمیخته اکتشافی^۳

الف. طرح های تحقیق آمیخته بهم تنیده

در این نوع طرح ها، پژوهشگر به هر دو مجموعه داده های کمی و کیفی وزن (اهمیت) مساوی می دهد. برای مثال برای پی بردن به کیفیت محیط دوره عملکرد یادگیری در دوره های آموزش رشد حرفه ای کارکنان پژوهشگری که از طرح بهم تنیده استفاده می کند سه مؤلفه را مورد توجه قرار می دهد:

الف. در گردآوری نمره های آزمون عملکردی در دوره آموزشی اندازه گیری سایر متغیرها (از جمله دانش قبلی ...) نیز گردآوری داده های کیفی از طریق مصاحبه مشاهده به یک نسبت اهمیت می دهد.

ب. داده های کمی مورد نظرها به طور همزمان گردآوری می نماید.

ج. در تحلیل داده ها به مقایسه دو دسته داده های کمی کیفی می پردازد تا همگونی یافته ها را نمایان کند تطابق نتیجه گیری از این دودسته را آشکار سازد (بازرگان، ۱۳۹۵، ص ۱۵۸).

ب) طرح های تحقیق آمیخته:

تشریحی در این نوع طرح ها، پژوهشگر به منظور تشریح یک پدیده، وزن اصلی را به داده های کمی اختصاص می دهد، اما از داده های کیفی برای تشریح ابعاد مختلف پدیده استفاده می کند. همچنین فرایند گردآوری داده ها را در دو مرحله به انجام می رساند. در مرحله اول داده های کمی گردآوری می شود، سپس داده های کیفی گردآوری می گردد. به عبارت دیگر، از داده های کیفی برای توضیح بیشتر آشکار کردن برخی جنبه های ابهام برانگیز استفاده می شود. به رغم آشکاری مراحل انجام تحقیق، دشواری طرح تحقیق تشریحی در آن است که پژوهشگر درباره این که کدام جنبه از پدیده مورد مطالعه را باید با گردآوری داده های کیفی بررسی کند، لازم است قبلاً تصمیم گیری نماید. برای مثال، به منظور بررسی «فرایند اشتغال دانش آموختگان رشته های مدیریت در شهر تهران» می توان طرح تحقیق آمیخته تشریحی را به کار برد. در انجام این پژوهش، یکی از متغیرهای اصلی مورد مطالعه می تواند مدت زمان بیکاری پس از دانش آموختگی باشد. بنابراین با گردآوری داده های کمی درباره این متغیر، دامنه مدت زمان بیکاری مشخص می شود. به ویژه با تعیین فراوانی نسبت دانش آموختگان در طیف بیکاری، می توان توزیع فراوانی صفت متغیر را آشکار کرد. پس از این مرحله پژوهشگر می تواند با شناسایی دانشجویانی که کمترین و بیشترین مدت زمان بیکاری را داشته اند،

^۱. Mixed research designs

^۲. Anatomical Mixed Research Projects

^۳. Exploratory Mixed Research Projects

سومین همایش ملی
روانشناسی
تعلیم و تربیت و سبک زندگی

3rd National Conference on Psychology, Education and Lifestyle

دانشگاه پیام نور استان قزوین

نسبت به گردآوری داده های کیفی از طریق مصاحبه و مشاهده مستقیم اقدام کند و اطلاعات تفصیلی درباره فرایند اشتغال/بیکاری آنان را به دست آورد و مورد تحلیل قرار دهد (بازرگان، ۱۳۹۵، ص ۱۵۹).

ج) طرح های تحقیق آمیخته اکتشافی

در طرح های تحقیق آمیخته اکتشافی، پژوهشگر درصدد زمینه یابی درباره «موقعیت نامعین» می باشد. برای این منظور ابتدا به گردآوری داده های کیفی می پردازد. انجام این مرحله او را به توصیف جنبه های بی شماری از پدیده هدایت می کند. با استفاده از این شناسایی اولیه، امکان صورت بندی فرضیه هایی درباره بروز پدیده مورد مطالعه فراهم می شود. پس از آن، در مرحله بعدی، پژوهشگر می تواند از طریق گردآوری داده های کمی، فرضیه (ها) را مورد آزمون قرار دهد (بازرگان، ۱۳۸۸، ص ۱۴).

بنابراین در این نوع طرح های تحقیق آمیخته، به داده های کیفی اهمیت بیشتری داده می شود. علاوه بر آن در توالی گردآوری داده ها ابتدا داده های کیفی سپس داده های کمی گردآوری می شوند. بالاخره، پژوهشگر بر مبنای یافته های حاصل از داده های کیفی، سعی بر آن دارد که داده های کمی را گردآوری کند تا تعمیم پذیری یافته را میسر سازد. به عنوان مثالی از کاربرد طرح تحقیق آمیخته اکتشافی، می توان بررسی «فرایند اجرایی عملکرد شوراهای استانی تحقیقات آموزش پرورش» را مورد نظر قرار داد. برای انجام این طرح، در مرحله اول، پژوهشگر می تواند با استفاده از روش تحقیق نظریه برخاسته از داده ها از میان شوراهای استانی، با نمونه گیری نظری تعدادی مناسب (برای مثال ۱۰ شورا) انتخاب کند در هر شورا با سه نفر عضو مجموعاً با ۳۰ عضو شورا به مصاحبه پردازد. با تحلیل داده های گردآوری شده، پژوهشگر می تواند فرایند اجرایی عملکرد شوراهای را در رابطه با بافت سازمانی، جریان امور تصمیم گیری نسبت به طرح های تحقیق تبیین کند پژوهشگر، در مرحله دوم به گردآوری داده های کمی از اعضای شورا می پردازد. در این مرحله ضمن تعیین متغیرهای اصلی تدوین ابزار گردآوری داده های کمی (پرسشنامه) انتخاب نمونه ای تصادفی از میان شوراهای استانی تحقیقات آموزش و پرورش به گردآوری تحلیل داده ها می پردازد. پس از آن، پژوهشگر براساس نتایج به دست آمده امکان تعمیم یافته ها را فراهم می آورد.

سطح ترکیب در تحقیق آمیخته

استفاده از تحقیق آمیخته را می توان چنان به عمل درآورد که ترکیب دو نوع داده های کیفی و کمی در یکی از سه سطح انجام شود: الف- سطح طرح تحقیق ب- سطح شیوه تحقیق ج- سطح تفسیر داده ها با گزارش یافته ها، همانطور که قبلاً گفته شد استفاده از تحقیق آمیخته در سطح طرح تحقیق می تواند به یکی از سه حالت به هم تنیده، تشریحی و اکتشافی انجام شود در دو حالت تشریحی و اکتشافی گردآوری داده های کمی و کیفی به صورت متوالی و در حالت به هم تنیده به صورت توأم یا نشانده شده به عمل می آید. ترکیب در سطح شیوه تحقیق را می توان با چهار رویکرد به عمل آورد

۱- مرتبط نمودن پایگاه داده های کمی با پایگاه داده های کیفی.

- ۲- استفاده از داده‌های یک مرحله در ساختن ابزار گردآوری داده‌ها برای مرحله بعد.
- ۳- در هم ادغام کردن داده‌های کیفی و کمی پس از گردآوری جداگانه هر یک از دو نوع داده‌ها؛ همچنین در سطح تفسیر و گزارش تحقیق می‌توان داده‌های کمی و کیفی را از طریق رویکردهای زیر ترکیب نمود:
- الف - رویکرد روایتی (روایت کردن یافته‌های حاصل از دو نوع داده‌ها به دنبال یکدیگر در کنار هم)
- ب- رویکرد تبدیل یک نوع داده‌ها به داده‌های نوع دیگر
- ج- رویکرد نمایش مشترک داده‌ها از هر دو نوع (کرسول، ۲۰۱۳، به نقل از بازرگان، ۱۳۹۵).

گام‌های انجام طرح‌های تحقیق آمیخته

- بازرگان (۱۳۹۵) مراحل اجرای یک طرح تحقیق آمیخته را طی گام‌های زیر میسر می‌داند.
- گام اول. تعیین میزان عملی بودن اجرای پژوهش با استفاده از روش‌های آمیخته
- در این مرحله، پژوهشگر باید نسبت به توانایی خود در گردآوری داده‌های کمی و کیفی اطمینان حاصل کند. برای این منظور، او باید از مهارت‌های پژوهشی لازم برخوردار بوده، بر انواع طرح‌های تحقیق کیفی و کمی تسلط داشته باشد. همچنین در این مرحله لازم است نسبت به میزان آشنایی افرادی که قرار است پیشنهاد اولیه طرح تحقیق آمیخته را ارزیابی کنند، اطلاع داشته باشد. به عبارت دیگر، پژوهشگر باید مطمئن شود که داوران با روش‌های آمیخته آشنایی دارند تا بتوانند به داوری طرح تحقیق بپردازند. در غیراین صورت، پژوهشگر باید در طرح تحقیق با تفصیل بیشتری درباره طرح‌های تحقیق آمیخته توضیح دهد به بیان ضرورت کاربرد آن‌ها بپردازد.
- گام دوم. توجیه اجرای طرح
- پس از آن که عملی بودن اجرای طرح آشکار شد، پژوهشگر باید ضرورت اجرای طرح تحقیق را با استفاده از روش‌های آمیخته توجیه کند. برای این منظور لازم است مشخص کند که کدام یک از سه نوع طرح تحقیق یاد شده می‌تواند به کار رود.
- گام سوم. تعیین راهبرد گردآوری داده‌ها
- در این مرحله پژوهشگر شیوه گردآوری داده‌ها را تعیین می‌کند. برای این منظور باید موارد زیر به انجام برسد: تعیین اهمیت هریک از مجموعه داده‌های کمی و کیفی، تعیین توالی زمانی گردآوری داده‌های کمی و کیفی، تعیین نوع شکل داده‌های مورد گردآوری.
- گام چهارم. تدوین سؤال‌های پژوهشی کمی و کیفی
- در این مرحله پژوهشگر سعی بر آن دارد که سؤال‌های پژوهشی کمی و کیفی را متمایز کند. در برخی از طرح‌های تحقیق با استفاده از روش‌های آمیخته به دشواری می‌توان در آغاز پژوهش هر دو نوع سؤال را بیان داشت. زیرا در فرایند تحقیق است که پژوهشگر به نوع سؤال‌های کمی یا کیفی پی می‌برد. از این جمله می‌توان به طرح‌هایی که دارای دو مقطع زمانی در فرایند اجرایی می‌باشند، اشاره کرد. معمولاً در طرح‌های آمیخته که دارای دو مقطع زمانی است،

پژوهشگر هر دو نوع سؤال‌های کمی کیفی را به ترتیب برای این دو مقطع بیان می‌دارد. در اینجا یادآوری این نکته ضرورت دارد که منظور از سؤال‌های کمی سؤال‌هایی است که در آن‌ها رابطه میان دو یا چند متغیر مورد نظر قرار می‌گیرد، به طوری که جهت تغییرات نمایان می‌شود. در حالی که در سؤال‌های کیفی پژوهشگر در صدد پی بردن به ماهیت پدیده است.

گام پنجم. گردآوری داده‌های کمی و کیفی

در این مرحله، پژوهشگر براساس نوع طرح تحقیق به گردآوری داده‌های مورد نیاز می‌پردازد. شک نیست که براساس نوع طرح، اولویت گردآوری داده‌های کمی یا کیفی تعیین خواهد شد. همچنین شکل داده‌ها نوع ابزار گردآوری داده‌ها مشخص می‌شود. البته واضح است که پژوهشگری که مجری طرح تحقیق آمیخته است، باید فردی باشد که در استفاده از هر دو مجموعه روش‌ها (کمی کیفی) از توانایی کافی و تسلط برخوردار باشد.

گام ششم. تنظیم داده‌ها

در صورتی که طرح تحقیق از نوعی باشد که ابتدا داده‌های کمی گردآوری شده باشد، پژوهشگر در این مرحله داده‌ها را در جدول‌های آماری تنظیم می‌کند. انجام این مرحله به فرایند گردآوری داده‌های کیفی یاری می‌دهد. البته در صورتی که طرح تحقیق از نوع دیگری باشد می‌توان انجام این مرحله را با مرحله بعدی در هم ادغام کرد.

گام هفتم. تحلیل داده‌ها

در انجام این مرحله، پژوهشگر براساس نوع طرح تحقیق، می‌تواند داده‌ها را به طور همزمان تحلیل کند، یا این که جدا جدا به تحلیل آن‌ها پردازد.

گام هشتم. تهیه گزارش تحقیق

در انجام طرح‌های تحقیق با استفاده از روش‌های آمیخته، برای تهیه گزارش تحقیق دو گزینه وجود دارد: الف. تهیه گزارش تحقیق به طور یک مرحله‌ای در یک جلد (عرضه نتایج یافته‌های حاصل از داده‌های کمی کیفی در یک جلد) ب. تهیه گزارش تحقیق در دو جلد (جلد اول درباره گردآوری تحلیل داده‌های کمی یافته‌های حاصل از آنها جلد دوم در باره داده‌های کیفی و نتایج کلی حاصل از انجام تحقیق با داده‌های کمی و کیفی (بازرگان، ۱۳۸۸، ص ۱۵).

مزایای پژوهش ترکیبی

- واژه‌ها، تصاویر و روایت‌ها به اعداد معنای بیشتری می‌بخشد. اعداد برای افزودن دقت و وضوح به واژه‌ها، تصاویر و حکایت‌ها به کار می‌رود.
- نقاط قوت هر دو روش کمی و کیفی استفاده می‌شود.
- یک نظریه زمینه‌ای پدید آمده، آزمون می‌شود.
- به سؤال‌های پژوهش به صورت کامل‌تری پاسخ داده می‌شود، چرا که پژوهشگر به یک روش پژوهش محدود نمی‌شود.

- از مزیت‌های یک روش اضافی برای غلبه بر محدودیت‌های موجود در روش دیگر بهره گرفته می‌شود
- از طریق ایجاد همگرایی بین نتایج و تأیید یافته‌ها، شواهد قوی‌تری برای نتیجه‌گیری فراهم می‌شود.
- بینشهایی به عرصه پژوهش وارد می‌شود که ممکن است زمانی که تنها از یک روش استفاده می‌شد، چنین بینش‌هایی حاصل نشود.
- از این روش برای افزایش قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها استفاده می‌شود.
- زمانی که پژوهش کمی و کیفی با یکدیگر ترکیب شود، دانش جامع‌تری فراهم می‌شود که این دانش برای تاثیرگذاری بر نظریه و عمل ضرورت دارد.

محدودیت‌های پژوهش ترکیبی

- برای پژوهشگر دشوار است که هر دو روش کمی و کیفی را در یک پژوهش به کار گیرد. این مشکل زمانی بیشتر می‌شود که پژوهشگر دو یا تعداد بیشتری از روش‌های پژوهش را به طور همزمان مورد استفاده قرار دهد. این شرایط مستلزم وجود یک تیم پژوهشی است.
 - پژوهشگر باید روش‌های متعدد را بشناسد و بتواند آنها را به صورت مناسبی با یکدیگر ترکیب کند.
 - پژوهشگران حامی پژوهش تک روشی معتقدند که پژوهشگر باید تنها با اتکا به یکی از دو روش کمی یا کیفی به پژوهش پردازد.
 - زمانی که پژوهشگر بخواهد از روش‌های متعدد استفاده کند، هزینه‌های پژوهش بیشتر خواهد شد.
 - این روش زمانبرتر از روش‌های دیگر است.
- برخی از موارد مربوط به این روش باید توسط صاحب نظران حل شود. برای نمونه، مسائل مربوط به ترکیب پارادایم-ها، چگونگی تحلیل داده‌های کمی به گونه‌ای کیفی و چگونگی تفسیر نتایج مغایر و متضاد، مستلزم تامل بیشتری است (شریفیان، ۱۳۸۷، صص ۱۰۱-۱۰۲).

ضرورت توجیه استفاده از طرح‌های آمیخته

همانطور که قبلاً اشاره شد، با به کار بردن طرح‌های تحقیق که در آنها فقط از یک روش (کمی یا کیفی) استفاده شود نمی‌توان به‌طور جامع به سؤال‌های مربوط به موقعیت‌های نامعین کلی پدیده‌های مربوط به سیستم‌های اجتماعی رفتاری پاسخ داد. اما با استفاده از روش‌ها تحقیق آمیخته امکان درک مطلوب‌تر شناخت ابعاد بیشتر از موقعیت‌های نامعین فراهم می‌شود. اما، نظر به نو بودن مفهوم روش‌های آمیخته، هنوز در اغلب سازمان‌های آموزشی و پژوهشی با این روش‌ها کاربرد آنها به قدر کفایت آشنایی حاصل نشده است. به عبارت دیگر، نه تنها پژوهشگران بلکه داوران این گونه طرح‌های پژوهشی هنوز آشنایی لازم را با روش‌های تحقیق آمیخته به دست نیاورده‌اند. لذا پژوهشگری که مایل

سومین همایش ملی روانشناسی تعلیم و تربیت و سبک زندگی

3rd National Conference on Psychology, Education and Lifestyle

دانشگاه پیام نور استان قزوین

به استفاده از این روش‌هاست، در آغاز طرح تحقیق باید ضرورت به کار بردن آنها را نمایان کند به تفصیل مراحل انجام طرح را تشریح کند. به طوریکه حتی داورانی که آشنایی قبلی با روش‌های آمیخته ندارند بتوانند به ضرورت کار گرفتن اینگونه روش‌ها پی ببرند. برای آشنایی بیشتر، در اینجا به اختصار به چگونگی بیان چنین ضرورتی اشاره می‌شود. ابتدا پژوهشگر باید با توجهی قوی ضرورت استفاده از این طرح‌ها را عرضه کند. به عبارت دیگر، پژوهشگر، در تدوین طرح تحقیق پس از بیان هدف کلی هدف‌های ویژه طرح، به این نکته اشاره می‌کند که برای تحقق هدف‌های ویژه استفاده از یک روش (کمی یا کیفی) به تنهایی کفایت نمی‌کند. سپس باید به ضرورت استفاده از ترکیب روش‌های تحقیق برای گردآوری داده‌های کمی کیفی اشاره کند. پس از آن، از نظر اولویت گردآوری داده‌ها یکی از دو نوع داده‌ها (کمی یا کیفی) را مورد تاکید قرار می‌دهد. علاوه بر آن، توالی زمانی گردآور دو نوع داده‌ها را بیان کند. بالاخره نحوه تحلیل داده‌ها سازگاری آن با نوع طرح تحقیق آمیخته را توصیف نماید.

نکات ضروری برای تهیه گزارش آمیخته

اگر پژوهشگری بخواهد از طرح‌های آمیخته استفاده کند، باید این نکته را نظر مد قرار دهد که تنها با گردآوری داده کمی و کیفی و ترکیب آن به هر شکلی، نمی‌تواند مطالعه دقیقی ارائه دهد. پیش از هر چیز باید تمامی طرح‌ها را آمیخته و نحوه ترکیب داده‌ها را مطالعه کند، سپس با بررسی کامل فرضیه پژوهش و شناسایی تخصص و مهارت‌های خود در زمینه پژوهش‌های روش آمیخته مناسب‌ترین طرح را انتخاب نماید (مبینی دهکردی، ۱۳۹۰). در فرایند بازنمایی آمیختگی داده‌های کمی و کیفی، در تدوین گزارش تحقیق، لازم است نکات زیر را رعایت شود:

۱. نمایان ساختن این که هر دو نوع داده‌ها (کمی و کیفی) در قالب طرح آمیخته گردآوری و تحلیل شده‌اند. در این راستا، باید نشان داده شود که از کدام یک از شیوه‌ها برای گردآوری، تنظیم و تحلیل داده‌ها (اکتشافی، تشریحی و به هم تنیده به عنوان طرح اصلی و نیز به عنوان طرح‌های پیشرفته) استفاده شده و تاکید اصلی بر کدام نوع داده‌ها قرار گرفته است.

۲. در استفاده از روش تحقیق آمیخته، پژوهشگر باید قاطعیت داده‌های کمی و کیفی مورد گردآوری را نمایان کند به عبارت دیگر برای داده‌های کمی لازم است قابلیت اعتماد و اعتبار آنها آشکار شود. برای داده‌های کیفی راستی آزمایی آنها فراهم شده باشد. در این راستا، لازم است اطلاعات زیر عرضه شود:

- منبع داده‌های کیفی چه بوده است؟

- شیوه گردآوری داده‌های کیفی کاملاً توضیح داده شود.

- نحوه ثبت داده‌های کیفی بازنمایی شود (ضبط تصویری، صوتی یا ثبت نوشتاری)

- گردآوری داده‌های کیفی با توجه به دامنه تغییرات (مثلاً از نظر زمانی) بازنمایی شود.

۳. لازم است پژوهشگر ضرورت استفاده از روش تحقیق آمیخته را به تفصیل بیان کند و انجام آن را از نظر غنی کردن کاربرد آن روش مورد تاکید قرار دهد.

۴. پژوهشگر در مقدمه گزارش تحقیق (یا مقاله علمی) و در سایر بخش بر حسب مورد، به دیدگاه معرفت شناختی زیربنایی روش تحقیق آمیخته (عمل گرایی) اشاره کند.

۵. عنوان مقاله و منابع مورد استفاده آن باید چنان باشد که نمایانگر آشنایی پژوهشگر با منابع تحقیق آمیخته و متون پژوهشی مربوط به آن باشد (بازرگان، ۱۳۹۵، ص ۱۸۴).

راهبردهای گردآوری داده ها در پژوهش آمیخته:

انواع روش ها نظیر مشاهده، مصاحبه، جمع آوری و بررسی اسناد، گروه های کانونی، پرسشنامه و... را در پژوهش آمیخته مطرح می کنند.

بحث و نتیجه گیری

با گسترده شدن حیطه ها و حوزه های تحقیق و پیچیدگی مطالعه پدیده های گوناگون ضرورت جدیدی در روش های تحقیق به وجود آمده است، بر پایه آن در هر طرح تحقیقی از روش های گوناگونی استفاده می شود. در این میان روش های آمیخته (ترکیبی) به عنوان ابزاری کاربردی به پژوهشگران این فرصت را می دهد تا داده های متنوع و یافته های به دست آمده از روش های گوناگون (اعم از کمی و کیفی) پژوهشی را در قالبی علمی و منسجم با یکدیگر تلفیق نمایند و از این راه به بهترین راه حل برای مسائل گوناگون دست یافته و به شناخت کافی از مشکلات نائل آیند (نجفی اصل، ۱۳۹۳).

گرین^۱ و همکاران (۱۹۸۹) نیز استفاده از رویکرد ترکیبی در پژوهش را براساس ویژگی های پنجگانه زیر توجیه می کنند: چندزایه نگری (جمع بندی نتایج برگرفته از روش های مختلف)، مکملی (تشریح و شفاف سازی نتایج برگرفته از یک روش با روش های دیگر)، توسعه (استفاده از نتایج یک روش برای توسعه نتایج روش دیگر)، آغاز (ایجاد رویکردها و پرسش های جدید)، گسترش (بسط دامنه تحقیق با استفاده از روش های متفاوت برای ابعاد تحقیقی متفاوت) (گرین و همکاران، ۱۹۸۹، ص ۲۵۹، به نقل از اصغری، ۱۳۹۴).

به طور کلی روش های پژوهش ترکیبی، در مقایسه با هر یک از روش های پژوهش کیفی یا کمی، شواهد جامع تری برای بررسی یک مسئله پژوهشی فراهم می کند. پژوهشگران مجازند از تمام ابزارهای موجود برای جمع آوری داده ها بهره گیرند و از این نظر که پژوهشگر برای حل مسئله پژوهشی مجاز به استفاده از تمامی روش هاست، کاربردی محسوب می شود (کیامنش، جاوید، ۱۳۹۰، به نقل از نجفی اصل، ۱۳۹۳).

به کارگیری روش پژوهشی آمیخته هر چند در سال های اخیر توسعه فراوانی یافته است اما همچنان با چالش های متعددی روبه است در این رابطه به موارد زیر می توان اشاره کرد: تعصب پژوهشگران بر روش شناختی خاص و برتر دانستن آن نسبت به سایر روش ها، پیچیدگی طرح های تحقیق تلفیقی و پیچیدگی تحلیل داده های و همچنین مسائل و دشواری حمایت های مالی.

^۱Green.

پیشنهادات راهبردی

- ایجاد نگرش تازه برای استفاده از روش های آموخته با برگزاری دوره های روش تحقیق
- ضرورت آموزش روش تحقیق آمیخته در واحد روش تحقیق در مقطع فوق لیسانس و دکتری.
- مطالعه و بررسی پژوهش های انجام شده با روش ترکیبی توسط دانشجویان دوره ارشد و دکتری.
- در اولویت دادن قرار دادن طرح های پژوهشی با روش پژوهشی آمیخته برای تصویب.
- تشکیل تیم های پژوهشی ترکیبی در سازمان ها برای به ثمر رساندن پژوهش هایی که با روش آمیخته انجام می شود.
- انجام حمایت های مالی از پژوهش های آمیخته.

منابع:

- اصغری، فیروزه (۱۳۹۴) ملاحظات روش شناختی در مطالعات حوزه جنسیت، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره هفتم، شماره ۴، صص ۱۲۷-۱۰۵
- بازرگان، عباس (۱۳۹۵). مقدمه ای بر روش های تحقیق کیفی و آمیخته، تهران: دیدار
- بازرگان هرندی، عباس (۱۳۸۸). روش تحقیق آمیخته: رویکردی برتر در مسائل نظام آموزشی و حل آن ها، نشریه مدارس کارآمد، شماره هفتم.
- بازرگان هرندی، عباس (۱۳۸۷). روش تحقیق آمیخته: رویکردی برتر برای مطالعات مدیریت، دانش مدیریت سال ۲۱ شماره ۸۱ صص ۱۹ - ۳۶.
- حسینی، محمد حسین (۱۳۸۹). درآمدی به روش شناسی تلفیقی در پژوهش های میان رشته ای علوم اجتماعی، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره دوم، شماره ۴، صص ۱۳۷-۱۵۳.
- رحیمی، محمد؛ سادت، سید علی؛ آقابابایی، راضیه (۱۳۹۱) رویکرد ترکیبی در پژوهش های علوم انسانی: چالش ها و فرصت ها، نامه آموزش عالی، سال پنجم، شماره هجدهم.
- دلاور، علی (۱۳۹۵). روش تحقیق، تهران: نشر ویرایش.
- دباغی، آزاده؛ ملک، امیر مهدی (۱۳۸۹). ارائه ی روشی برای ارزیابی و رتبه بندی چشم انداز سازمانها با استفاده از پژوهش آمیخته مدیریت صنعتی دانشگاه تهران، دوره ۲، شماره ۴، صص ۵۷ تا ۷۴.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۵). روان شناسی پرورشی نوین، تهران: دوران.
- شریفیان، فریدون (۱۳۸۷). چستی، خاستگاه ها و مبانی نظری پژوهش ترکیبی، پژوهش های تربیتی و روان شناختی، سال چهارم، شماره اول، شماره پیاپی ۹، بهار و تابستان ۱۳۸۷، صص ۸۱-۱۰۸.
- کرسول، جان دیلیو (۱۳۹۱). طرح پژوهش: رویکردهای کیفی، کمی و ترکیبی، ترجمه علیرضا کیامنش و مریم دانای طوس، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی علامه طباطبایی.

- مبینی دهکردی، علی (۱۳۹۰). معرفی طرح ها و روش ها در زوش تحقیق آمیخته، پاییز، ۶۰ شماره، سال بیستم فصلنامه راهبر، شماره ۶۰، صص ۲۱۷-۲۳۷.
- محمد پور، احمد (۱۳۸۹). طرح های تحقیق با روش های ترکیبی: اصول پارادایمی و روشهای فنی، انجمن جامعه شناسی ایران، شماره ۲. دوره ۴.
- محمد پور، احمد؛ صادقی، رسول؛ رضایی، مهدی (۱۳۸۹). روشهای تحقیق ترکیبی به عنوان سومین جنبش روش شناختی: مبانی نظری و اصول عملی، جامعه شناسی کاربردی سال بیست یکم، شماره پیاپی ۳۸، شماره دوم، صص ۷۷-۱۰۰.
- منصوریان، یزدان (۱۳۹۰). مبانی روشهای پژوهش آمیخته: ترکیب رویکردهای کمی و کیفی در علوم اجتماعی و رفتاری، کتاب ماه، سال چهاردهم، شماره چهارم. صص ۶۶-۶۹.
- نجفی، زهره (۱۳۹۳). بهره گیری از روش تحقیق آمیخته در پروژه های توسعه روستایی (توریسم روستایی) توسعه روستایی، دوره ششم، شماره ۱.
- Creswell, J.W. (2003), Chapter 1, A Framework for Design, in Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods. Sage Publications.
- Tashakkori, C Teddlie (2010) Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research, Sage Publications